

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא מציעא - דף צ"ז

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

כמה זמן לפני הרגל מושאל לתלמידיו?

ביארה הגמ' במעשה של רבא ותלמידיו, לפני הרגל הרב מחויב ללמוד תלמידיו מהלכות הרגל ולכן מוגדר שהוא מושאל להם. ובשאר ימות השנה שיכול הרב לשנות את סדרי הלימוד התלמידים מושאלים לו.

לשון הגמ' "איהו שאיל להו ביומא דכלה", לפי פשוטו של מקרא, הכוונה ליום הרגל שבו מחויבים ללמוד את הלכות הרגל, כפי שאמרו (מגילה ד, א) משה תיקן להם לישראל שיהו שואלים ודורשים בכל רגל בענייניו של יום. וא"כ כל הנידון שהרב שואל לתלמידים, זה רק ברגל ששם החיוב ללמוד מן הדין את הלכות הרגלים.

אבל כפי העולה מביאורו של רש"י אין הכוונה דווקא ל"יומא דכלה", שהרי ביאר רש"י (ד"ה ביומא דכלה) כשדורשין לפני הרגל בהלכות הרגל, דלא מצי לאישתמוטי למילתא אחריתי. מובאר ברש"י שהכוונה אף לימים שקודם הרגל. וצריך להבין, א. מדוע לפני הרגל מוגדר שהרב שואל לתלמידים, הרי בדיוק באותה מידה הם שואלים לו, שהרי אף הם צריכים ללמוד את הלכות הרגל ואינם יכולים ללמוד במסכת אחרת. ב. כמה זמן לפני הרגל לומדים את הלכות הרגל שמאותה עת הרב מושאל לתלמידים.

אמרו בגמ' בשקלים, ג' פעמים בשנה היו תורמין את תרומת הלשכה. כלומר בג' זמנים במשך השנה הוציאו הגזברים מעות מתוך הקופות שהיו בהם תרומות חצאי השקלים שהיו מביאים כל העם. מבארת המשנה שג' הזמנים הנ"ל, "בפרוס הפסח".

"בפרוס עצרת" "בפרוס החג". מבארת הגמ' (פרק ג, הלכה א; ז, ב), אמר רבי אבהו כל הן דתנינן פרוס פלגא פלגא דשלושים יום קודם למועד שדורשים בהלכותיו. ביאור דברי הגמ', כל מקום שנאמר "פרוס" הכוונה חצי. חצי משלושים. ושלושים אלו הכוונה לשלושים יום קודם הרגל שהיו דורשים בהלכות.

א"כ לפי העולה מתוך ביאורו של רבי אבהו כל ל' יום קודם הרגל צריך לדרוש בהלכות החג, שהרי במשנה מובאר ג' פעמים שהיו תורמים את תרומת הלשכה, ולגבי הזמנים הללו אמר רבי אבהו שזה חצי מהזמן שלומדים בו את הלכות הרגל.

מקור הדין ששואלין ודורשין בהלכות ל' יום קודם החג למדנו בגמ' בפסחים (ו, ב) ושם מובאר שנחלקו רבנן ורשב"ג, לדעת רבנן, דין השואל ודורשין הוא ל' יום קודם הפסח. ואילו לרשב"ג הדין לימוד ההלכות הוא רק שבועיים ועיו"ש בטעמיהם ואיך למדו את הפסוקים.

אמנם הר"ן בפסחים ובמגילה (הביאו הביאור הלכה בתחילת ס' תפט) הקשה הרי משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו דורשין הלכות החג בחג, א"כ מה תוספת הלכה זו ששואלין קודם הפסח ל' יום.

אומר הר"ן נפק"מ למי שבא לשאול הלכה, מה מוגדר "שואל כעניין". על זה אמרו שהחל מל' יום קודם החג, מוגדר הדבר ששאלתו כעניין, והנפק"מ שאם באו ב' אנשים לשאול את הרב שאלה, האחד בעניין כללי והשני בעניינו של הרגל הקרב, תוך ל' יום השואל מענייני הרגל מקדים את חברו.

אולם בדברי רש"י שם ועוד, וכן מוכיח הביאור הלכה הנזכר משיטות התוס' ועוד, שיש חיוב לימוד ההלכות אף בתוך ל' יום מאחר וההלכות מרובות. וכן הכריח הב"י בתחילת ס' תפט שדיני הפסח מרובים וצריך להודיע לעם ל' יום קודם הפסח וכו'.

אומר הב"י, בעצרת הרבה הלכות, וכן בסוכות אף שיש כמה הלכות סוכה, אולם היות ורוב ד' מינים כשרים, ובקל עושים סוכה כשרה, אין צורך ל' יום קודם. והביא הב"י עוד טעם לפסח מחמת הקרבן ואף שאין לנו היום קרבן (מהרה יבנה המקדש) בכ"ז לא זזה תקנה ממקומה.

הב"ח הביא מרש"י בכ"מ וכן מדברי הרוקח (ס' רמד) שאף בשאר המועדים יש דין של שואלין ודורשין ל' יום קודם החג. ובסוף דבר כתב הב"ח שבזדאי שעיקר התקנה נאמרה בפסח אולם נהגו בכל המועדים. ועתה אומר הב"ח נהגו שבת קודם הפסח. אולם מצווה על כל אחד ואחד לעסוק בהלכות ל' יום קודם החג. (כך הביא גם הב"ח בשם האחרונים)

הב"ח הביא להלכה (ס' תכט סק"א) שבכל המועדים נוהגים ל' יום קודם ללמוד את הלכות החג. והביא בשע"צ (אות ב) מהיד אפרים שהוכיח מהסוגיא בשקלים כאמור, שנראה ברור בדברי הגמ' שאין הבדל בין המועדים ועל כולם נאמר ל' יום קודם ללמוד ההלכות החג.

מעתה נמצא שבכל הנידון הנזכר, על אלו מועדים יש את ההלכה של שואלין ודורשין קודם החג, יש נפק"מ לגבי האמור בסוגיא שלנו, מתי הרב מושאל לתלמידיו.

לפי פשוטו הסוגיא בשקלים, וכפי שהוכיח היד אפרים, הרי כל רגל ל' יום קודם לו, הרב יהיה מושאל לתלמידיו. אך לפי דעת הב"י שעיקר הדין של ל' יום קודם הרגל נזכר רק בפסח מחמת ריבוי ההלכות, ובשאר המועדים שאין צורך ל' יום, לא נוכל להגדיר שהרב מושאל לתלמידיו בזמן הזה שהרי יוכל ללמוד אף

במסכת אחרת.

אף לדברי הב"ח כתב רק לגבי האדם הפרטי שראוי ללמוד בכל חג ל' יום קודם, אולם הדין שהחיוב על לשאול ולדרוש ביחס לרב נאמר רק בפסח. וכך אף נראה בהכרעת המ"ב כנזכר.

אמנם לדברי הר"ן שכל הנפק"מ בהלכה של שואלין ודורשין קודם הרגל, זה לגבי הקדמה בשניים שבאו לשאול, ובהגדרת "שואל כעניין", א"כ יש לדון מה הגדר בדין האמור אצלנו בסוגיא שהרב מושאל לתלמידיו. אך דבר זה חידש המקור חיים (הלכות פסח תכט, א), שזהו שורש הדין בסוגיא לפנינו, שאלנו לעיל, מדוע בטווח של קודם הרגל מוגדר שהרב מושאל לתלמידיו, הרי אף התלמידים מושאלים לרב באותה מידה, שהרי אף עליהם ללמוד את הלכות הרגל. אומר המקור חיים זה בדיוק דברי הר"ן, שהרב חייב לענות על ענייני הרגל קודם הרגל וזה מה שהוא מושאל להם, התלמידים כלפי עצמם יכולים לעסוק בענין אחר.

ברמב"ם (הלכות שאלה ב, ז) כתב "הרב שהוא מקריא ברצונו לתלמידים בכל עת שירצה ואינו מסכתא שירצה והם היו קבועים לבא תמיד ונשמט להן ממסכתא ובימינו, הרי הן שואלין אצלו ואין הוא שואל להם. וביום הפרק שהכל באין לשמוע ענין אותו מועד הרי הוא שואל להם והם אינן שואלין לו". עכ"ל. שואל האבן האזל, הרי מובאר בדברי הרמב"ם שהסיבה שהרב מושאל לתלמידים בזמן שלומדים את הלכות הרגל, כיון "שהכל באין לשמוע" ולא כדברי המקור חיים, מחמת שחייב לענות לשואל בענייני הרגל.

ומבאר האבן האזל, שבשאר ימות השנה הרב צריך את התלמידים כמו שהתלמידים צריכים לו, שהרי נושאים ונותנים בגופי ההלכות והרב מתחדד אף מתלמידיו כפי שאמרו חז"ל "ומתלמידי יותר מכולם", וזה שכתב הרמב"ם "והם היו קבועים לבא תמיד" הם שואלים לו כיון שיש לו צורך בהם. אבל בימים שלומדים את הלכות הרגל, אין הרב מחדד שמועות מהתלמידים, הוא המוסר לפנייהם את ההלכות הערכות, הם מצידם כולם באים לשמוע, אבל לרב אין נפק"מ מי יבא וכמה יבואו, נמצא שרק הוא משועבד להם ללמדם את הלכות הרגל.

סיכום הדף

נושא היום: המשך שאלה בבעלים. ספק שכירות ספק שאלה.

אדם ששאל גרזן מחברו, ונשבר הגרזן. **פסק לו רבא** הבא עדים שלא פשעת ותפטר. **דנה הגמ'** מה ישלם כאשר אין עדים, שואל שנשבר הגרזן בא לרב, ופסק לו שישלם גרזן חדש. **שאלו רב כהנא ורב אסי**, הרי צריך לשום את השברים ויוסיף רק את המותר. רב שתק, ופסקה הגמ' כרב כהנא ורב אסי.

שאל אדם דלי ונשבר, פסק לו ר"פ שיביא עדים שלא פשע ויפטר. **שאל חתול** מחברו להרוג עכברים, לבסוף בברו העכברים והרגו את החתול, **דן רב אשי** האם מוגדר ל"מתה מחמת מלאכה", **אמר רב מרדכי בשם אבימי מהגרוניא בשם רבא**, לגבי אדם שהרגוהו נשים, "לא דינא ולא דינא", היה עליו להתגבר על הנשים, כך בדין החתול היה לו לגבור על העכברים. **וי"א**, אכל הרבה עכברים ומחמת כך מת, **וע"ז אמר רב מרדכי בשם רבא**, שאדם שמת מרוב בעילות "לא דינא ולא דינא" שלא היה לו לחוש למיתה זו, כך לא היה לו לחוש שימות החתול.

אמר רבא, שואל שרוצה להיפטר יגרום לשאילה להיות "שאלה בבעלים", יאמר למשאל השקני מים. **והמשאל** אם פקח הוא יאמר, קודם תשאל ואח"כ אשקה אותך, וכפי הנזכר לעיל שאלה בבעלים זה רק בזמן ההשאלה.

עוד אמר רבא בעלי מלאכה לצורך הרבים כגון מלמדי תינוקות, קצב העיר, מקיז דם, ספר, כולם הם שאלה בבעלים כיון שהם עומדים לפני העיר. **אמרו התלמידים** לרבא שהוא שאל להם, **הקפיד רבא** ואמר הפוך אתם שואלים לי שאני יכול לשנות את סדרי הלימוד ואתם לא יכולים. **ונוקטת הגמ'**, לפני הרגל שחייב ללמדם הלכות הרגל הוא שאל להם, ובשאר הימים הם שואלים לרבא.

מרימר בר חנינא השכיר פרידה, ויצא לסייע להם בטעינתה, **למ"ד פשיעה בבעלים פטור**, השואלים פשעו בפרידה והיא מתה, וכשבאו לדין לרבא, חייב אותם, אמרו לו הרי זה פשיעה בבעלים ופטור. איכסיף רבא, ולבסוף התברר שמרימר לא סייע בעדם אלא רק התבונן על הטעינה. חייב **פשיעה בבעלים חייב**, הפרידה נגבה מאת השואלים, ושבאו לרבא חייב אותם, ושאלו אותו הרי זה גניבה בבעלים ופטור. איכסיף רבא, ולבסוף נמצא שמרימר רק התבונן ולא סייע.

ספק האם מתה הפרה בזמן שהיה שואל או שהיה שכור, כגון שאל פרה לחצי יום ושכר לחצי יום, שאל היום ושכר למחר, לקח ב' פרות אחת בשאלה ואחת בשכירות. **הנותן טוען** בריא שהיה בזמן שאילה כדי לחייב באונסים, **המקבל אומר** איני יודע, חייב השואל לשלם. **המקבל טוען** בריא שהיה בזמן השכירות, **והנותן אומר** איני יודע, פטור. **זה אומר** שאלו היה **זוה אומר** שכור היה, ישבע השוכר שבזמן השכירות היה, ופטור. **שניהם אומרים** איני יודע, יחלוקו. **העמידו (צח, ב)** כדעת סומכוס שממון המוטל בספק חולקים.

דעת ר"נ ור"וי, האומר לחברו מנה לי בידך, ונתבע אומר איני יודע פטור. רב הונא ורב יהודה, מחייבים **קשה** על ר"נ שהרי מובאר שאם אמר המשאל בריא שהיה בזמן השאלה ואמר המקבל איני יודע, חייב **העמידה הגמ'**, שהתחייב לו שבועה ומתוך שאינו יכול להישבע משלם, **במקרה** של תביעת ממון חיוב שבועה הוא על מודה במקצת, שתבע אותו מנה ואמר לו חמישים אני חייב, וחמישים איני יודע, מתוך שאינו יכול להישבע משלם. (כיצד יבואר דין המשנה בע"ה נלמד בדף הבא)